

แตรวงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี

Local Brass Band in Ratchaburi

เทอดพงศ์ วรรณวงศ์^{*1}Therdpong Wan-nawong^{*1}

Abstract

This research article concerns the Ratchaburi local brass band, its background, performance circumstances, musicians' livelihood, and how its traditions are passed on from one generation to the next. The study also addresses its risk of disappearing and solutions for preservation. This qualitative research, collected by document analysis, interview, observation, and focus group discussion conducted on forty bands; the finding are as follows.

Local brass bands have existed in Ratchaburi for more than ninety-four years. They provide ceremonial music for auspicious and mournful occasions. The repertoire has been inherited through oral tradition and a rustic form of notation. Band musicians are paid between three hundred and fifty and one thousand bath for a performance. There are generally four performances a month, but the number can increase to ten in the period before the Buddhist Lent. In the past local bands performed more than fifty marches and fifty Thai traditional songs. However, at the present time the number of songs in use decreases dramatically. The authentic performance practice of them runs the risk of disappearing. Their fading popularity affects the well-being of professional band musicians. Solutions are 1) local musicians should rehearse with specialists in marches and traditional songs, and 2) band leaders should have students

* Corresponding author, email: therdpong2825@gmail.com

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

¹ Instructor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajabhat University

practice several marches and traditional songs first and perform them more frequently. Due to the preservation project conducted by the researcher, there was an increase in performances of both marches and traditional songs by the bands in Ratchaburi.

Keywords: Local brass band / Ratchaburi / March / Thai traditional songs

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ศึกษาความเป็นมา บทเพลง การบรรเลง การประกอบอาชีพ นักดนตรี การสืบทอด ปัญหาการบรรเลง ปัญหาการประกอบอาชีพนักดนตรี ปัญหาการสืบทอด แนวทางแก้ไขปัญหาและส่งเสริมอนุรักษ์ เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม จัดสนทนากลุ่ม 2 กลุ่ม กลุ่มละ 10-20 คน นำเสนอผลการศึกษาดังวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า แตรวงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีมีมากกว่า 94 ปี บรรเลงงานมงคล อวมงคล โดยบรรเลงเพลงมาร์ช เพลงไทย เพลงสมัยนิยม สืบทอดด้วยความจำและการบันทึกโน้ต รายได้บรรเลงครั้งละ 350-1,000 บาทต่อคน งานรับจ้าง 3-4 ครั้งต่อเดือน ก่อนเข้าพรรษามีงานประมาณ 10 งานต่อเดือน การบรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทยเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น ในอดีตบรรเลงเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันบรรเลงเพลงมาร์ช 1-3 เพลง เพลงไทย 5-10 เพลง เกิดความเสี่ยงต่อการสูญหายจากปัญหาบรรเลงไม่ถูกต้องตามทำนองเดิมและไม่นิยมนำมาบรรเลง ผู้วิจัยเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ นักดนตรีควรร่วมฝึกซ้อมกับกลุ่มนักดนตรีเชี่ยวชาญ หัวหน้าคณะควรกำหนดนักดนตรีรุ่นใหม่ฝึกเพลงมาร์ช เพลงไทย เป็นเพลงแรกอย่างละ 1-3 เพลง ผลการดำเนินโครงการส่งเสริมและอนุรักษ์ทำให้นักดนตรีบรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทยได้มากขึ้น

คำสำคัญ: แตรวงชาวบ้าน / ราชบุรี / เพลงมาร์ช / เพลงไทย

บทนำ

แตรววงชาวบ้านในประเทศไทยรับอิทธิพลดนตรีแตรววงชาวตะวันตก นำมาใช้ในกองทัพไทย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4² แพร่หลายสู่ชาวบ้านใช้บรรเลงประกอบงานพิธีในวิถีชีวิต³ จังหวัดราชบุรีมีประวัติศาสตร์สัมพันธ์กับกองแตรวทหารมานาน ครูแตรวทหารบกคนสำคัญสองรายรับราชการกรมทหารราบที่ 4 เมืองราชบุรี คือ ร้อยเอกขุนบรรเลงบันลือศัพท์ (เย็น) นายแตรววงกรมทหารช่างค่ายภาณุรังษีเมืองราชบุรี และร้อยตรีหมื่นศัพท์โสตเสนาะ (แกละ จ้อยเจริญ) ผู้บังคับกองแตรววงกรมทหารราบที่ 4 เมืองราชบุรี⁴ แพร่หลายสู่ชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี

แตรววงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีบรรเลงประกอบงานพิธีในวิถีชีวิตชาวบ้าน ในอดีตบรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทยจำนวนมาก เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของแตรววงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี ต่อมาเริ่มนำเพลงสมัยนิยมมาบรรเลง ปัจจุบันมุ่งบรรเลงเพลงสมัยนิยมที่ได้รับความนิยมทั่วไป ไม่นิยมบรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทยดังเช่นแตรววงชาวบ้านจังหวัดราชบุรีในอดีต ประกอบกับวงดนตรีประเภทอื่นมีบทบาทเช่นเดียวกับแตรววงชาวบ้าน ทำให้มีโอกาสสูงจะสูญหายจากวัฒนธรรมดนตรีวิถีชีวิตชาวบ้าน จากสภาวะดังกล่าวผู้วิจัยเห็นคุณค่าแตรววงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี องค์กรความรู้ดนตรี เอกลักษณ์โดดเด่น และสภาพปัญหาการประกอบอาชีพนักดนตรีแตรววงชาวบ้าน จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรศึกษา ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่างานวิจัยนี้มีความสำคัญในการก่อเกิดประโยชน์โดยตรงต่อแตรววงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีและผู้สนใจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของแตรววงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี ประเภทเพลงที่ใช้บรรเลง สภาพการบรรเลง สภาพการประกอบอาชีพนักดนตรีแตรววงชาวบ้าน การสืบทอดการบรรเลง
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการบรรเลง ปัญหาการประกอบอาชีพนักดนตรี ปัญหาการสืบทอดแตรววงชาวบ้าน แนวทางการแก้ไขปัญหา
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมและการอนุรักษ์แตรววงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี

² Poonpit Amatyakul, "A Short History of Origin of Brass Band in Europe and America and Military Band in Thailand," in *Siamese Horned*, ed. Poonpit Amatyakul and Nachaya Natchanawakul (Bangkok: Amarin Printing & Publishing, 2016), 40-42. (in Thai)

³ Sugree Charoensook, *Horn and Brass Band of Siamese* (Bangkok: Dr.sax, 1996), 50-51. (in Thai)

⁴ Satana Rojanatrakul, *Brass Marching Band* (Bangkok: Odeonstore, 2016), 211-212. (in Thai)

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีตั้งแต่ พ.ศ. 2470 ถึงปัจจุบัน จากผู้ประกอบอาชีพนักดนตรีแถวชาวบ้านที่อาศัยในจังหวัดราชบุรี 40 วง
2. ศึกษาจากหลักฐานบันทึก โน้ตเพลงที่นักดนตรีแถวชาวบ้านราชบุรีเก็บรักษา และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีจากนักวิชาการดนตรีในจังหวัดราชบุรีที่เชี่ยวชาญด้านดนตรีในจังหวัดราชบุรี รวมถึงนักดนตรีไทยในจังหวัดราชบุรีที่มีความรู้เกี่ยวกับแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยผ่านการพิจารณาและได้รับการรับรองจากคณะกรรมการการวิจัยในคน สำนักงานจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต วันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ก่อนลงพื้นที่ปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัย

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร วรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี
2. สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการหัวหน้าและนักดนตรีแถวชาวบ้านจำนวน 40 วง นักวิชาการดนตรีจากหน่วยงานราชการ สถาบันอุดมศึกษา และนักดนตรีไทยในจังหวัดราชบุรีที่มีความรู้เกี่ยวกับแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี ศึกษาเพลงที่บรรเลงจากโน้ตบันทึกรวบรวมของนักดนตรีแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีและการบันทึกเสียงการบรรเลง
3. สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมโดยร่วมบรรเลงเป็นนักดนตรี ผู้ชมและผู้ฟัง เป็นผู้ดำเนินโครงการส่งเสริมและอนุรักษ์แถวชาวบ้าน สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมด้านการบรรเลงพฤติกรรมของผู้ชม ผู้ฟัง
4. จัดสนทนากลุ่ม 2 กลุ่ม กลุ่มละ 10-20 คน ประกอบด้วยหัวหน้าวงและนักดนตรีแถวชาวบ้าน นักวิชาการดนตรีจากหน่วยงานราชการ สถาบันอุดมศึกษา และนักดนตรีไทยในจังหวัดราชบุรีที่มีความรู้เกี่ยวกับแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี ประเด็นสภาพปัญหาการบรรเลง แนวทางการแก้ไขปัญหาและการอนุรักษ์แถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี
5. วิเคราะห์ข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ บันทึกข้อมูลจากการจดบันทึก บันทึกเสียงการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และการบรรเลง

บันทึกภาพการศึกษาและการบรรเลงของนักดนตรี ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

6. จัดประชุมหัวหน้าแถวชาวบ้าน นักดนตรีแถวชาวบ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี เพื่อปรึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาและกำหนดกิจกรรมดำเนินการแก้ไขปัญหาแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี

7. ดำเนินโครงการส่งเสริมและอนุรักษ์แถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี เผยแพร่องค์ความรู้เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์แถวชาวบ้านให้นักดนตรีแถวชาวบ้านและผู้สนใจ ประเมินผลโครงการโดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

นักดนตรีแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับองค์ความรู้จากการศึกษาวิจัย สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีรวมถึงเอกลักษณ์โดดเด่นของแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี นักดนตรีแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วม กิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์แถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี เผยแพร่ผลการศึกษาวิจัยในวารสารทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาวิชาการดนตรี และการส่งเสริมและอนุรักษ์แถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาความเป็นมาของแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี ประเภทเพลงที่ใช้บรรเลง สภาพการบรรเลง สภาพการประกอบอาชีพนักดนตรีแถวชาวบ้าน การสืบทอดการบรรเลง

1.1 ความเป็นมาของแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี

แถวชาวบ้านวัดโชค ตำบลโพธาราม อำเภopoธาราม ก่อตั้ง พ.ศ. 2470 โดยพระครูวิทยาวารคุณ ว่าจ้างขุนไพศาลบรรเลง (แกะ จ้อยเจริญ) บรรดาศักดิ์เดิมร้อยตรีหมื่นศัพทโสตร์ เสนาะ เป็นครูแตร์ฝึกหัดบรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทย นายอรุณ แสงทอง ดูแลคณะ พ.ศ. 2480-2531 ต่อมา พ.ศ. 2531-2559 นายนันต์ แสงทอง พ.ศ. 2559 นายชัยศรี แสงทอง ถึงปัจจุบัน ตั้งชื่อ “แถวศิษย์วัดโชค” พ.ศ. 2490 แถวชาวบ้านวัดখনอนก่อตั้งโดยการรวมตัวฝึกหัดแถวของนักดนตรีปี่พาทย์วัดখনอน ตำบลสร้อยฟ้าอำเภopoธาราม ว่าจ้างนายเปลว จ้อยเจริญ หลานชายขุน

ไพศาลบรรเลงเป็นครูเตร พ.ศ. 2495 นายช่อม คงประดิษฐ์ นักดนตรีเตรวงชาวบ้านวัดขนอนก่อตั้ง
เตรวงศิษย์วัดขนอน

พ.ศ. 2495 นายเปลว จ้อยเจริญ และนักดนตรีวัดโชคที่ฝึกหัดจากขุนไพศาลบรรเลง
เช่น นายบุญนาค เทพรอด นายเจ็ก (ไม่ทราบนามสกุล) นายเข้า (ไม่ทราบนามสกุล) นายจำ (ไม่
ทราบนามสกุล) เป็นครูเตรให้เตรวงชาวบ้านในอำเภอบางแพ อำเภोधาราม และอำเภอมือง
จังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2497 นายทองหล่อ บุญเกตุ ก่อตั้งเตรวงชาวบ้านท่ามะขาม ตำบลดอนทราย
อำเภोधาราม พ.ศ. 2499 มีการก่อตั้งเตรวงที่ท่ามะขามอีกครั้งโดยนายระเบียบ ศิลาณิล นายอ้น
บุญทรง และนายพาน กันเกตุ รวม 3 คน พ.ศ. 2510 เหลือเพียงคณะนายระเบียบ ศิลาณิล พ.ศ.
2510-2519 นายคาน บุญทรง นายคล้าย คำประดิษฐ์ เป็นครูเตร นายทวี พันธู นายพัน บุตรจะนะ
ร่วมบรรเลงให้คำแนะนำ ต่อมานายสมาน กันเกตุ รับสืบทอดตั้งแต่ พ.ศ. 2520 ถึงปัจจุบัน บรรเลง
เพลงมาร์ชและเพลงไทยจำนวนมาก ได้รับรางวัลชนะเลิศเตรวงชาวบ้านระดับประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ.
2510 เเตรวงชาวบ้านเกิดขึ้นหลายคณะ ส่วนใหญ่ก่อตั้งโดยนักดนตรีที่ได้ฝึกหัดจากคณะเตรวง
ชาวบ้านวัดโชค คณะเตรวงชาวบ้านท่ามะขาม หรือมีนักดนตรีในคณะเคยฝึกหัดกับคณะเตรวง
ชาวบ้าน 2 คณะดังกล่าว ปัจจุบันเตรวงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีกว่า 40 วง

1.2 บทเพลงที่เตรวงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีบรรเลง

เพลงมาร์ช แบ่งได้ 4 ประเภท ได้แก่ เพลงมาร์ชที่มีชื่อเพลงมากกว่า 59 เพลง เช่น
มาร์ชโลตเสนา⁵ มาร์ชบริพัตร มาร์ชปากคลอง ฯลฯ เพลงมาร์ชที่มีชื่อเพลงเป็นหมายเลขมากกว่า
30 เพลง เช่น มาร์ชเบอร์ 2 มาร์ชเบอร์ 30 ฯลฯ เพลงมาร์ชที่ไม่ปรากฏชื่อเพลงมากกว่า 30 เพลง
และเพลงมาร์ชที่ใช้ชื่อเพลงโดยนำทำนองตอนต้นเพลงเป็นชื่อเพลงมากกว่า 30 เพลง เช่น มาร์ช
โดซีลา มาร์ชเรเร ฯลฯ พ.ศ. 2470-2520 เเตรวงชาวบ้านบรรเลงเพลงมาร์ชมากกว่า 50 เพลง
ปัจจุบันบรรเลง 1-3 เพลง บางคณะบรรเลง 1 เพลง เเตรวงชาวบ้านท่ามะขามและเตรวงชาวบ้าน
ศิษย์วัดโชคบรรเลงมากกว่า 10 เพลง

เพลงไทย ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์ เพลงโหมโรง เพลงเรื่อง เพลงตับ เพลงเถา เพลงเกร็ด
และเพลงสำเนียงมอญ หลายเพลงสอดคล้องกับเพลงไทยทางของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า
บริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทั้งทางเตรวงและทางปี่พาทย์ ขุนไพศาลบรรเลง
ถ่ายทอดให้นักดนตรีเตรวงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี ประกอบกับนักดนตรีเตรวงชาวบ้านหลายราย

⁵ Pupils of Ar-roon Sangtong call *Khunpaisanbanleng march*.

เป็นนักดนตรีปี่พาทย์ นำเพลงไทยมาบรรเลงด้วยเครื่องบรรเลงได้จำนวนมาก นักดนตรีเครื่องบรรเลงชาวบ้านท่ามะขามเป็นนักดนตรีปี่พาทย์ที่มีฝีมือหลายราย ปรับแนวทางบรรเลงเพลงไทยด้วยเครื่องบรรเลงและต่อเพลงไทยจากครุรวม พรหมบุรี และสืบทอดฮ้วน หนูแก้ว⁶ เพลงไทยที่เครื่องบรรเลงชาวบ้านนำมาบรรเลงตั้งแต่ พ.ศ. 2470 ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์มากกว่า 20 เพลง เช่น เพลงสาธุการ เชิด ลงสงระ ฯลฯ เพลงโหมโรงมากกว่า 12 เพลง เช่น เพลงชุดโหมโรงเช้า เพลงชุดโหมโรงเย็น⁷ โหมโรงไอยเรศ ฯลฯ เพลงเรื่อง เช่น เพลงเรื่องนางหงส์ เพลงดับมากกว่า 8 เพลง เช่น ดับลาวเจริญศรี ดับแม่ง ดับนางลอย ฯลฯ เพลงเถามากกว่า 80 เพลง เช่น เขมรอมูบางขุนพรหมเถา เขมรชมจันทร์เถา ฯลฯ เพลงเกร็ดมากกว่า 183 เพลง เช่น เขมรปากท่อ ครอบจักรวาล ฯลฯ เพลงสำเนียงมอญมากกว่า 24 เพลง เช่น เพลงดาวทอง ประจำวัด ประจำบ้าน ฯลฯ ปัจจุบันเครื่องบรรเลงชาวบ้านส่วนใหญ่บรรเลงเพลงไทย 5-10 เพลง บางคณะบรรเลง 15-25 เพลง เครื่องบรรเลงชาวบ้านท่ามะขามบรรเลงมากกว่า 40 เพลง บางคณะไม่สามารถบรรเลงเพลงไทย

เพลงสมัยนิยมบรรเลงตั้งแต่ พ.ศ. 2510 ถึงปัจจุบัน ได้แก่ เพลงของวงดนตรีสุนทราภรณ์ เพลงลูกกรุง เพลงลูกทุ่ง เพลงสตริง มากกว่า 248 เพลง เช่น เพลงร่ำวงเรีงเพลงกลองยาว คำน้วนม บรรเลงงานมงคลทุกประเภท เป็นเพลงตามยุคสมัย ส่วนใหญ่บรรเลงได้มากกว่า 50 เพลง ในการบรรเลงงานอุปสมบท

1.3 สภาพการบรรเลง

เครื่องดนตรีที่ใช้ในเครื่องบรรเลงชาวบ้าน 1) เครื่องลมไม้ ได้แก่ คลาริเน็ตบีแฟล็ต คลาริเน็ตอีแฟล็ต อัลโตแซกโซโฟน เทเนอร์แซกโซโฟน 2) เครื่องลมทองเหลือง ได้แก่ คอร์เน็ต ทรัมเป็ต-บาร์โตน ทรอมโบนพิสตันวาล์ว สไลด์ทรอมโบน ยูโฟเนียม บาร์โตน ซูซาโฟน ทูบา 3) เครื่องตีของดนตรีตะวันตก ได้แก่ กลองใหญ่ กลองทรีโอ กลองควอด ฉาบ 4) เครื่องตีของดนตรีไทย ได้แก่ ตะโพนไทย ตะโพนมอญ กลองทัด กลองแขก กลองสองหน้า เปิงมาง โหม่ง กรับ ฉาบไทย และฉิ่ง ใช้บรรเลงจังหวะหน้าทับเพลงไทย

⁶ Pfc. Auan Noo-kaew be honored Master Ranat (Ranat Chalarn lek) and Clarinet. He is the great pupil of Kru Ruam Phromburi be honored master of ranat (Ranat nampheung mae klong) pupil of Luang Cherng Ranat (Ngern Palarak) and Luang Pradit Pairoah (Sorn Silapabanleng).

⁷ Narongchai Pidokrajt, *Encyclopedia of Thai Music Repertoire* (Nakhon Pathom: Mahidol University Press, 2014), 210. (in Thai)

แนวทางการบรรเลงตามที่ได้รับสืบทอดจากครูแต่บรรเลงทำนองหลักเดียวกัน บาริโตน บรรเลงทำนองหลักครบถ้วน คลาริเน็ตบรรเลงประดับทำนองเพิ่มเติม เครื่องดนตรีอื่นอาจละโน้ต ทำนองตามเหมาะสม มีช่วงเดี่ยวสลับบรรเลงเต็มวง บรรเลงล้อรับระหว่างกลุ่มเครื่องดนตรีเดียวกับ กลุ่มวง เน้นทำนองหลักถูกต้อง ใช้โน้ตประดับ บรรเลงลักจิงหะ⁸ ตามทักษะและที่รับสืบทอด นิยม บรรเลงเดี่ยวคลาริเน็ตหรือทรัมเป็ตนำขึ้นต้นเพลง จากนั้นรับพร้อมทั้งวง การบรรเลงรวมวงเน้น ความเรียบร้อยสมดุถูกต้องตามที่ได้รับสืบทอด

บันทึกโน้ตรูปแบบการอ่านออกเสียงโต เร มี ฟา ซอล ลา ซี บันทึกได้เพียงระดับเสียง ไม่สามารถบันทึกความสั้นยาว นักดนตรีนิยมใช้มากที่สุด บันทึกโน้ตรูปแบบตัวเลขอาราบิกและ บันทึกโน้ตดนตรีสากล นักดนตรีแถวชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีตั้งแต่ พ.ศ. 2470 ส่วนใหญ่ไม่นิยม บันทึกโน้ตใช้จำเป็นหลัก มีเพียงส่วนน้อยที่บันทึกโน้ตและบรรเลงจากการบันทึกโน้ต

1.4 สภาพการประกอบอาชีพนักดนตรีแถวชาวบ้าน

งานอุปสมบทบรรเลงเพลงมาร์ชเพลงแรกหลังไหว้ครู บรรเลงรับส่งพระสงฆ์ บรรเลง เพลงมาร์ชติดต่อกันส่งสัญญาณตั้งขบวนแห่หน้า และบรรเลงสร้างบรรยากาศงานมงคล บรรเลงเพลง ไทยประเภทเพลงโหมโรงกรณีมีพิธีถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ บรรเลงเพลงเถาและเพลงอัตรา 2 ชั้นขณะพระสงฆ์ฉันภัตตาหาร กรณีมีพิธีสวดมนต์เย็นแถวท่อมะขามบรรเลงเพลงชุดโหมโรงเย็น คณะอื่นบรรเลงเพลงโหมโรงทั่วไป บรรเลงเพลงไทยในพิธีทำขวัญนาค บรรเลงเพลงโหมโรง เพลงเถา เพลงอัตรา 2 ชั้นช่วงเช้าของงานอุปสมบทวันที่ 2 บรรเลงเพลงชุดโหมโรงเช้า กรณีมีพิธีถวาย ภัตตาหารเช้าแด่พระสงฆ์ ปัจจุบันแถวท่อมะขามที่บรรเลงเพลงชุดโหมโรงเช้า คณะอื่นบรรเลง เพลงโหมโรงทั่วไป บรรเลงเพลงครอบจักรวาลหรือเพลงลงสรช่วงอาบน้ำนาค บรรเลงเพลงเชิดชั้น เดียวส่งนาคเข้าพระอุโบสถ บรรเลงเพลงไทยสร้างบรรยากาศงานมงคล ตั้งแต่ พ.ศ. 2510 เริ่มนำ เพลงสมัยนิยมบรรเลงช่วงแห่หน้าและช่วงต่าง ๆ

งานทำบุญบ้าน ทำบุญฉลองอัฐิ มงคลสมรส โกนจุก กฐิน และงานมงคลของวัด บรรเลงเพลงมาร์ชเพลงแรกหลังไหว้ครู บรรเลงเพลงโหมโรงก่อนพิธีถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ เพลงมาร์ชรับส่งพระสงฆ์ เพลงสารุการช่วงประธานพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย บรรเลงเพลง มาร์ชหรือเพลงไทยชั้นเดียวช่วงพระสงฆ์ขึ้นลงธรรมาสน์ เพลงเถาและเพลงอัตรา 2 ชั้นขณะพระสงฆ์ ฉันภัตตาหาร บรรเลงเพลงโหมโรงก่อนพิธีสวดมนต์เย็น บรรเลงเพลงไทยทำนองจังหวะสนุกสนาน

⁸ Natchar Phanchaoen, *Music Dictionary*, 5th ed. (Bangkok: Katecarat, 2021), 327. (in Thai)

และเพลงไทยทำนองสนุกสนานลักษณะเพลงร่าเริงสำหรับขบวนแห่ หลัง พ.ศ. 2510 เริ่มนำเพลงสมัยนิยมมาบรรเลงสำหรับขบวนแห่และช่วงต่าง ๆ

งานบำเพ็ญกุศลศพบรรเลงเพลงประจำบ้านเพลงแรกหลังไหว้ครูกรณีสถาปนาที่วัดบ้านเพลงประจำวัดกรณีสถาปนาที่วัดต่อด้วยเพลงสำเนียงมอญ เพลงอัตรา 2 ชั้น หากไม่บรรเลงเพลงประจำบ้านหรือประจำวัดบรรเลงเพลงเรื่องนางหงส์ วันสวดอภิธรรมหลัง 16.30 น. บรรเลงเพลงเรื่องนางหงส์ เพลงเถา เพลงตับ และเพลงอัตรา 2 ชั้น เพลงชั้นเดียวรับส่งพระสงฆ์และช่วงพระสงฆ์ขึ้นลงธรรมาสน์ หลังพิธีสวดอภิธรรมบรรเลงเพลงเถา เพลงตับ เพลงอัตรา 2 ชั้น บรรเลงเพลงประจำบ้านเป็นเพลงสุดท้ายวันสวดอภิธรรมหากไม่บรรเลงเพลงประจำบ้านบรรเลงเพลงเรื่องนางหงส์ กรณีมีพิธีถวายภัตตาหารเช้าและพิธีถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์วันสวดอภิธรรมวันสุดท้ายและวันฌาปนกิจ บรรเลงเพลงเถา เพลงอัตรา 2 ชั้นขณะพระสงฆ์ฉันภัตตาหาร ช่วงแห่ศพวันฌาปนกิจบรรเลงเพลง พญาโคก ดาวทอง ทอยยอยวน แห่ศพ เพลงสำเนียงมอญจังหวะช้าทำนองโศกเศร้า ตั้งศพบนเมรุเพลงประจำวัดหรือเพลงเรื่องนางหงส์ ประธานพิธีจุดดอกไม้จันทร์ช่วงประชุมเพลิงบรรเลงเพลงประจำบ้านหากผู้มาร่วมงานจำนวนมากบรรเลงเพลงสำเนียงหรือระดับเสียงใกล้เคียงกับเพลงประจำบ้านต่อไปในจังหวะหน้าทับเพลงประจำบ้านจนกว่าผู้ร่วมงานวางดอกไม้จันทร์เสร็จ พ.ศ. 2470-2520 บรรเลงประกอบพิธีฌาปนกิจจริง (เผาจริง) โดยบรรเลงเพลงมอญยกศพช่วงเคลื่อนศพเข้าเมรุหรือเชิงตะกอน จากนั้นบรรเลงเพลงประจำวัดต่อด้วยเพลงไฟชุมออกประจำบ้านหรือประจำบ้านต่อด้วยไฟชุม ปัจจุบันไม่บรรเลงช่วงดังกล่าว ปัจจุบันบางคณะนำเพลงสมัยนิยมทำนองโศกเศร้ามาบรรเลงในงานบำเพ็ญกุศลศพ

การประกอบอาชีพนักดนตรีเป็นรายได้เสริม รายได้นักดนตรี 350-1,000 บาทต่อคนต่อเวลา นักดนตรีมีรายได้คนละ 1,400-4,000 บาทต่อเดือน ก่อนเข้าพรรษา 2-3 เดือน ได้รับว่าจ้างประมาณ 10 เวลาต่อเดือน นอกเทศกาลอุปสมบทได้รับว่าจ้างประมาณ 4 เวลาต่อเดือน ตั้งแต่ พ.ศ. 2563 รายได้ลดลงจากผลกระทบสภาวะการระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2564 มีรายได้งานบำเพ็ญกุศลศพเท่านั้น

1.5 การสืบทอดการบรรเลง

การสืบทอดการบรรเลงจากครูต๋านสู่รุ่นลูก พ.ศ. 2470 ขุนไพศาลบรรเลงเป็นครูต๋านให้ต๋านรวงขาวบ้านวัดโคก นักดนตรีหลายรายตั้งคณะตนและเป็นครูต๋าน พ.ศ. 2495-2510 ครูต๋านหลายรายได้รับว่าจ้างแพร่หลายในจังหวัดราชบุรี ปัจจุบันมีหัวหน้าคณะเป็นครูต๋าน ส่วนใหญ่

สืบทอดจากตระกูลชาวนบ้านวัดโคก แตรวงศิษย์วัดขนอน แตรวงท่ามะขาม สืบทอดโดยอาศัยความจำเป็นหลัก มีเพียงส่วนน้อยบันทึกโน้ต

2. ผลการศึกษาสภาพปัญหาของการบรรเลงและการประกอบอาชีพนักดนตรีแตรวงชาวนบ้าน ปัญหาการสืบทอดแตรวงชาวนบ้าน แนวทางการแก้ไขปัญหา

2.1 สภาพปัญหาของการบรรเลง

ปัญหาบรรเลงไม่ถูกต้องตามทำนองหลัก ชื่อเพลง และแนวทางการบรรเลง ปัจจุบันบรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทยน้อยลงมาก บางคณะไม่บรรเลง เกิดจากนักดนตรีส่วนใหญ่ในคณะไม่สามารถบรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทย นักดนตรีอายุต่ำกว่า 35 ปี บรรเลง 1-3 เพลง หลายรายบรรเลง 1 เพลง บางรายไม่สามารถบรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทย

2.2 สภาพปัญหาการประกอบอาชีพนักดนตรีแตรวงชาวนบ้าน

แตรวงชาวนบ้านมีโอกาสบรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทยน้อยลงเนื่องจากงานพิธีสั้่นลงเจ้าภาพไม่ต้องการเครื่องดนตรีไทยที่มีค่าใช้จ่ายมากขึ้น ทำให้ไม่สามารถบรรเลงเพลงไทยได้หลากหลาย รายได้เป็นเพียงรายได้เสริมและการแข่งขันราคาต่ำจางจากวงดนตรีประเภทอื่น ผลกระทบจากสภาวะระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 งานว่าจ้างลดลง มีรายได้งานบำเพ็ญกุศลศพเพียงอย่างเดียว ประมาณ 1 ครั้งต่อเดือน ขาดการฝึกซ้อมรวมวงและการถ่ายทอดนักดนตรีรุ่นใหม่

2.3 สภาพปัญหาการสืบทอด

การสืบทอดเพลงมาร์ชและเพลงไทยน้อยลง คณะที่นักดนตรีส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า 35 ปี และฝึกหัดด้วยตนเองไม่มีการสืบทอด บางคณะสืบทอด 1-2 เพลง ครูแตรบางรายขาดความเชี่ยวชาญ นักดนตรีที่เชี่ยวชาญลดลง การสืบทอดกิจการแตรวงมีเพียงส่วนน้อยที่มีผู้สืบทอดชัดเจน บางคณะเสี่ยงต่อการไม่มีผู้สืบทอด บางคณะไม่มีผู้สืบทอด

2.4 แนวทางการแก้ไขปัญหา

นักดนตรีแตรวงชาวนบ้านร่วมกันเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ นักดนตรีควรศึกษาจากผู้มีความรู้เกี่ยวกับการบรรเลง หัวหน้าคณะควรส่งเสริมฝึกหัดเพลงมาร์ช เพลงไทย นำมาบรรเลงมากขึ้น นักดนตรีเชี่ยวชาญควรมีโอกาสให้ความรู้แก่นักดนตรี หัวหน้าคณะควรรวมตัวฝึกซ้อมเพลงมาร์ชและเพลงไทยเพื่อการบรรเลงที่ถูกต้อง นำไปถ่ายทอดให้นักดนตรีในคณะ บันทึกเสียงการบรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทยที่ใช้ให้นักดนตรีที่เข้าร่วม พร้อมบันทึกโน้ตรูปแบบอ่านออกเสียง โด เร มี ฟา ซอล ลา ซี นำกลับไปฝึกหัดในคณะ แต่ละคณะควรสืบทอดเพลงมาร์ชและเพลงไทยให้นักดนตรีอายุต่ำกว่า 35 ปี เป็นเพลงแรกเริ่มฝึกหัดเนื่องจากมีความตั้งใจสืบทอดอย่างต่อเนื่อง

สร้างผลสำคัญการบรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทยอันเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น นักดนตรีอายุต่ำกว่า 35 ปี เข้าร่วมการฝึกหัดเพลงมาร์ชและเพลงไทยเพื่อสืบทอดการบรรเลง

3. ผลการศึกษาแนวทางส่งเสริมและการอนุรักษ์ตระกูลวงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี

3.1 หัวหน้าคณะและตัวแทนแต่ละคณะควรมีส่วนร่วมอนุรักษ์ตระกูลวงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีโดยรวมตัวฝึกซ้อมเพลงมาร์ชและเพลงไทยให้แม่นยำ เพื่อนำไปถ่ายทอดให้นักดนตรีในคณะ สร้างเครือข่ายนักดนตรีตระกูลวงชาวบ้านจังหวัดราชบุรี โดยร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมตัวฝึกซ้อม และร่วมบรรเลง อย่างน้อย 2 ครั้งต่อปี บันทึกเสียงเพลงมาร์ชและเพลงไทย โน้ตเพลงรูปแบบอ่านออกเสียงได้ เร มี ฟา ซอล ลา ซี เพื่อประกอบนำกลับไปฝึกหัดและสืบทอดให้นักดนตรี

3.2 การดำเนินโครงการส่งเสริมและอนุรักษ์ตระกูลวงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี

ผู้เข้าร่วมโครงการและผู้ร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่าการดำเนินโครงการช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์ตระกูลวงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี ได้มีส่วนร่วมส่งเสริมและอนุรักษ์ โดยเฉพาะเพลงมาร์ชและเพลงไทยอันเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น ได้รับความรู้ความเป็นมา ความสำคัญและเอกลักษณ์โดดเด่น การลงมือปฏิบัติในโครงการสร้างความแม่นยำ ไม่ให้ลืมหรือสูญหาย บรรเลงได้ตามแนวทางจากอดีตหลายเพลงที่ไม่เคยได้รับสืบทอดนำไปถ่ายทอดให้นักดนตรีในคณะได้ เป็นประโยชน์ต่อการบรรเลงแต่ละคณะและการสืบทอดให้คงอยู่สืบไป นักดนตรีอายุต่ำกว่า 35 ปี ที่เข้าร่วมบรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทยได้มากขึ้น ลดความเสี่ยงต่อการสูญหาย ซีดีและแฮนด์ไครฟ์เพลงมาร์ชและเพลงไทยที่ได้รับทำให้ง่ายขึ้น หากบรรเลงไม่แม่นยำหรือลืมเพลง สามารถฟังสื่อบันทึกเสียงดังกล่าวได้ การถ่ายทอดเกิดความแม่นยำ โน้ตเพลงประกอบเข้าใจง่าย เกิดการสืบทอดเอกลักษณ์โดดเด่นของตระกูลวงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีให้นักดนตรีรุ่นใหม่ การนำสื่อบันทึกเสียงที่ได้รับเปิดในงานต่าง ๆ ส่งผลต่อการส่งเสริมและอนุรักษ์ ประชาสัมพันธ์ตระกูลวงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีได้ดี

อภิปรายผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “ตระกูลวงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี” มีผลวิจัยที่นำมาอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

ตระกูลวงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีบรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทย เกิดเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของตระกูลวงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี หลายเพลงเป็นเพลงพระนิพนธ์ที่เป็นเพลงทางตระกูลและ

ทางปี่พาทย์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต⁹ แสดงถึงความเป็นมายาวนานที่สืบทอดจากครูแตงหวา ขณะเดียวกันนักดนตรีแตงหวาชาวบ้านที่เป็นนักดนตรีปี่พาทย์นำเพลงไทยมาบรรเลงด้วยแตงหวา หลายเพลงใช้ทักษะสูงบรรเลงได้ไพเราะโดดเด่น เกิดเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของแตงหวาชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี ผสมผสานดนตรีตะวันตกกับวัฒนธรรมดนตรีชาวบ้าน ใช้เครื่องดนตรีตะวันตกบรรเลงเพลงไทย สืบบรรเลงแบบชาวบ้าน บรรเลงประกอบพิธีกรรมตามวิถีชีวิต เป็นการสร้างสรรค์วัฒนธรรมดนตรีชาวบ้าน กลายเป็นสมบัติกลางของสังคมแตงหวาชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีช่วยกันยึดถือ ปฏิบัติ ปรับปรุงตามที่เห็นว่าเหมาะสม ความต้องการ หรือรับจากแหล่งอื่นมาประยุกต์ ใช้ภูมิปัญญาเรียนรู้และแก้ไขปัญหา พัฒนาทักษะด้วยเพลงมาร์ชและเพลงไทย ตั้งใจสืบทอดจากครูแตงหวาสามารถถ่ายทอดให้นักดนตรีรายอื่นได้ มุ่งมั่นฝึกเพลงใหม่ ฝึกหัดเพลงสมัยนิยมให้ทันสมัยตลอดเวลา บันทึกโน้ตโดยใช้ภูมิปัญญา บันทึกเสียง และบันทึกภาพเคลื่อนไหวการบรรเลงเพื่อสืบทอด เคารพพึ่งพาอาศัยกัน เรียนรู้จากสมาชิกในสังคมสืบสานและส่งต่อวัฒนธรรมต่อเนื่องกันไป สอดคล้องกับณรงค์ชัย ปิฎกรัศดิ์ ที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีมานุษยวัฒนธรรมสัมพันธ์¹⁰

การบรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทยอันเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นแตงหวาชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีเกิดความเสี่ยงต่อการสูญหาย สอดคล้องกับพีระชัย ลิ้มบุรณผล ที่ได้กล่าวถึงการบรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทยอาจจะค่อย ๆ สูญหายไปจากคณะแตงหวาชาวบ้าน¹¹ นักดนตรีที่เชี่ยวชาญเป็นผู้สูงวัย นักดนตรีรุ่นใหม่บางรายสนใจแต่เครื่องดนตรีในคณะไม่สามารถถ่ายทอด การสืบทอดใช้ความจำเป็นหลัก ขาดความแม่นยำหากไม่ได้นำมาบรรเลงหรือฝึกซ้อมอย่างบ่อยครั้งและลืมเพลงในที่สุด การบันทึกโน้ตที่นิยมบันทึกได้เพียงระดับเสียง ต้องอาศัยการจำจังหวะของทำนอง เกิดความคลาดเคลื่อนด้านจังหวะทำให้ทำนองเพลงต่างจากเดิม ประกอบกับการบันทึกโน้ตมีเพียงส่วนน้อยเมื่อเทียบกับที่บรรเลงได้

การมีส่วนร่วมของนักดนตรีแตงหวาชาวบ้านในการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาแตงหวาชาวบ้านในจังหวัดราชบุรีที่นำไปสู่การดำเนินโครงการส่งเสริมและอนุรักษ์แตงหวาชาวบ้าน สร้างความ

⁹ Princess Sirirat Bussabong & Poonpit Amatyakul, *Prince Paribatra and Music* (Bangkok: Chanvanitch, 1981), 68-82. (in Thai)

¹⁰ Narongchai Pidokrajit, "The Significance of Pleng-rueang towards the Development of Potential of Thai Musicians," *Journal of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University* 7, 1 (2020): 48-49. (in Thai)

¹¹ Peerachai Leesomboonphol, *Music in Ratchaburi* (Ratchaburi: Muban Chombueng Rajabhat University, 2009), 101. (in Thai)

ภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมตัดสินใจ มีส่วนร่วมดำเนินงานด้านประโยชน์ส่วนรวม และลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ มีส่วนร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินโครงการ และมีส่วนร่วมประเมินผลโครงการ สอดคล้องกับเจริญชัย แสงอรุณ เณลิมศักดิ์ พิกุลศรี และสุรพล เนสุสินธุ์ ที่ได้กล่าวถึงการร่วมกันคิดร่วมทำอย่างเป็นระบบเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสืบทอดรักษา¹² การมีส่วนร่วมกันคิดร่วมทำหรือการมีส่วนร่วมของนักดนตรีถือเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญประการหนึ่งทำให้ผลการดำเนินโครงการสำเร็จตามมุ่งหวัง ดังเช่น การมีส่วนร่วมของนักดนตรีในการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหานำไปสู่การดำเนินโครงการส่งเสริมและอนุรักษ์ตระกูลวงชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี

¹² Jarernchai Sangaroon, Chalerm Sak Pikulsri, and Surapol Nesusin, "Adaptation of Tai Yai Music Culture in Northern Thailand," *Rangsit Music Journal* 17, 2 (2022): 43. (in Thai)

Bibliography

- Amatyakul, Poonpit. "A Short History of Origin of Brass Band in Europe and America and Military Band in Thailand." In *Siamese Horned*, edited by Poonpit Amatyakul and Nachaya Natchanawakul. 37-46. Bangkok: Amarin Printing & Publishing. 2016. (in Thai)
- Bussabong, Princess Sirirat and Poonpit Amatyakul. *Prince Paribatra and Music*. Bangkok: Chanvanitch, 1981. (in Thai)
- Charoensook, Sugree. *Horn and Brass Band of Siamese*. Bangkok: Dr.Sax, 1996. (in Thai)
- Leesomboonphol, Peerachai. *Music in Ratchaburi*. Ratchaburi: Muban Chombueng Rajabhat University, 2009. (in Thai)
- Phancharoen, Natchar. *Music Dictionary*. 5th ed. Bangkok: Katecarat, 2021. (in Thai)
- Pidokrajt, Narongchai. *Encyclopedia of Thai Music Repertoire*. Nakhon Pathom: Mahidol University Press. 2014. (in Thai)
- . "The Significance of Pleng-rueang towards the Development of Potential of Thai Musicians." *Journal of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University* 7, 1 (2020): 43-59. (in Thai)
- Rojanatrakul, Satana. *Brass Marching Band*. Bangkok: Odeonstore, 2016. (in Thai)
- Sangaroon, Jarernchai, Chalernsak Pikulsri and Surapol Nesusin. "Adaptation of Tai Yai Music Culture in Northern Thailand." *Rangsit Music Journal* 17, 2 (2022): 30-44. (in Thai)